

Gratulerer med dagen, alle sammen!

**17.mai-talen på Agnes Thorsens plass 2017.
v/ Erling Olav Lyngtveit**

Dette er Norges dag.

Og det er dagen for alle som elsker frihet,

- som deler kravet om likeverd for kvinne og mann,
- friheten til å leve sammen med den vi er glad i,
- våre krav til individets muligheter,
- vår frihet til å si hva vi mener, selv om meningen skulle være omstridt,
- vår frihet til gudstro – eller til ikke å tro på noe som helst,
- vår frihet til å dyrke og glede oss over vårt norske særpreg, våre tradisjoner og vår kulturarv, og friheten til å mene at dette er overdrevent eller avleggs,
- vår frihet til å være vår egen lykkes smed, men samtidig våre krav om ikke å overlate den som har kommet vanskelig ut, til sin egen skjebne eller fortvilelse.

Det er dagen for alle nordmenn – enten dine forfedre har slitt i vårt tidligere så fattige land på skrinne jordflekker gjennom hundrevis av år – eller dine foreldre eller du selv kom hit i går.

Opplysningstidens ideelle mål for all nasjonsbygging var å skape trygghet for befolkningen, sikkerhet mot ytre fiender, materiell trygghet, forutberegnelighet og rettsikkerhet for innbyggerne. Kort sagt: å legge til rette for et trygt og godt liv.

Norge var blitt forhandlet bort etter at Napoleon tapte slaget ved Leipzig i oktober 1813. Fredsavtalen i Kiel i januar 1814 ga vårt land til Sverige. Hendelsene i Kiel åpnet en unik mulighet for de nasjonalbevisste menn som raskt samlet seg på Eidsvoll i april etter å ha blitt innkalt av danskekongens tidligere stattholder, som for en stakket stund ble norsk konge som Christian Frederik. Han hevdet sin historiske arverett til den norske trone, med et brennende hjerte, som ikke verken statsrettslig eller realpolitisk hadde muligheter til å lykkes.

Sverige ble nå styrt av Bernadotte, som var blitt valgt til svensk kronprins i 1810. Han var rask til å true med våpenmakt for å tvinge igjennom det som var blitt avtalt i Kiel.

Men litt hell skal man også gjerne ha. Store deler av Bernadottes hær lå bundet opp nede på kontinentet i sluttkampene mot Napoleon, som først abdiserte 6. april 1814. Så før det kom til kamphandlinger med svenskene, hadde representanter fra hele landet signert på det som ble vårt lands første grunnlov. Da det noen måneder senere ble blåst til strid, viste Bernadotte, den senere kong Carl Johan, seg både som realpolitiker og som den kommende konge som ville vinne sitt nye folk med imøtekommenhet og - etter hvert - også med varme. Sindige folk på begge sider landet konflikten. Etter de justeringer i grunnlovsteksten som personalunionen med Sverige nødvendiggjorde, var Norge for første gang siden middelalderen et eget land, en nasjonalstat.

Grunnloven var blitt godkjent av Riksforsamlingen på Eidsvoll den 16. mai 1814. Et underskrevet eksemplar ble overrakt kong Christian Frederik dagen etter. Grunnloven ble datert 17. mai.

Arbeidet med å skrive og enes om grunnlovens bestemmelser gikk raskt, utført av velutdannede menn med kunnskaper om og sterkt inspirert av den frihetstrang som bare få tiår tidligere hadde båret først den nordamerikanske – og deretter den franske revolusjons håp og idealer om frihet, likhet og brorskap.

Norge hadde, som en del av Danmark-Norge, levd under Kongens enevelde siden 1660. Men et enevelde som gjennomlevde opplysningstiden med dens utfordringer til nytenkning, utdanning, historieforståelse – og gryende nasjonal bevissthet. Situasjonen i 1814 var ulykkelig. Englands behandling av Danmark hadde tvunget oss inn på Napoleons side i krigen. Men ulykken vendte seg til et hell for alle selvstendighetssultne nordmenn. Og de grep sjansen, og de var villige til å kjempe for sin nyvunne stolthet og for sine idealer. På ettersommeren gikk svenskene over grensene våre og det ble krig. Heldigvis av det kortere slaget.

Grunnloven – konstitusjonen - er det statsrettslige fundamentet for vår nasjon, vår stat, vårt Norge slik vi har kjent det i over 200 år.

Grunnloven er den høyeste rettskilde i Norge. Det betyr at andre bestemmelser som kommer i strid med den, må vike.

En grunnlov er en slags kontrakt mellom de som styrer og de som styres - med folkesuverenitetsprinsippet i bunnen. All legitim makt kommer fra folket; de styrende må og skal være folkevalgte.

Selv om en grunnlov i sitt vesen er ment å være mer bestandig – mer varig – enn annen lovgivning, bør også grunnloven kunne justeres etter endrede samfunnsforhold og nye verdiprioriteringer som har bred og allmenn tilslutning blant landets innbyggere. Om sentrale prinsipper og verdier ligger fast, må konstitusjonen over tid kunne utvikle seg, være dynamisk. Uten dette ville Grunnloven kunne miste noe av sin legitimitet, og bli redusert til et historisk minne. Gjennom slik dynamisk utvikling har vår grunnlov beholdt sin friskhet og aktualitet som sentral rettskilde og statsrettslig bærebjelke frem til i dag.

Grunnlovens opprinnelige forbud mot jøder, munkeordener og jesuitter er borte. Arvefølgebestemmelsene for tronen er endret til likestilling mellom kjønnene fra 1990. Parlamentarismen har blitt skrevet inn i Grunnloven. Bestemmelser om Høyesteretts prøvningsadgang har blitt justert. Og flere bestemmelser om menneskerettigheter er tatt inn i senere år. Bare for å nevne noen av de mange endringer som er gjort i Grunnloven i årenes løp.

De verdier Grunnloven knesetter som særlig verneverdige trives kanskje best i smult farvann og når børa er mild. Men det er når det røyner på at det virkelig viser seg hva de er laget av, de som bor blant Norriges fjell.

Du, dine foreldre eller dine besteforeldre kjente noen av disse mange som har fått lide for flagget.

Min egen tippoldefar ble såret i kamp med svenske inntrengende tropper i Østfold i begynnelsen av august 1814. Min svigerfar ble pågrepet av tyske okkuperanter og sperret inne på Grini i 1944. Sammen med så mange andre.

Men langt mer enn disse stråler minnet om de som ga alt da det virkelig gjaldt.

Blant Nordstrand sogns 68 falne fra siste krig husker vi i dag spesielt disse fire:

Sigurd Johannessen, som bodde i Seterveien 23: skutt på Akershus festning av okkuperantene 9. november 1941,

Harald Hjort fra Ekebergveien 262, gammel speider og idrettsmann: omkommet i Nordsjøen på vei til Shetland i november 1941,

Bjarne Sem fra Seterveien 11: omkommet som fange i troppetransportskipet "Westphalen" på vei til Tyskland i september 1944,

Kristian Kyhn Gløersen fra Vingolfveien 21 – hele Nordstrands Kyhn: roverspeider, idrettsmann, skutt av Gestapo nede ved Nordstrand bad 2. april 1943 .

Alle fire: motstandsmenn med usvikelig kjærlighet til landet.

Vi hedrer våre falne i dag med takknemlighet og i dyp ærbødighet.

Til hver eneste en av oss: kvinne og mann, ung og gammel, royalist eller republikaner, uansett tro og opphav – og uavhengig av om du eller din slekt har tusenårgamle røtter i vår kjære jord eller om Norge har blitt ditt nye hjemland: måtte vi være der for landet vårt om stormklokkene igjen skulle kalle!